

امیر هوشنگ دولو قاجار، سلطان خاویار ایران

۱۷ مهر ۱۳۹۳ ساعت ۱۱:۳۰

به قیمت دهه چهل شمسی سالی چندین میلیون دلار (که در آن سالها مبلغ مهمی بود) سهم صادرات این محصول بود. شرکت شیلات ایران که متولی صید و صیادی کشور بود بر صادرات این محصول و عمل آوری آن نظارت می کرد.

فروش خاویار بدین گونه بود که شیلات در مزایده ای که هر چند گاه برگزار می کرد انحصار آن را به اشخاص می داد. این کار کاملاً قانونی و طبق سلسله مقررات دولتی انجام می گرفت، ولی در پس پرده اتفاق دیگری می افتاد که جای تعجب داشت. در طول شاید دو دهه انحصار آن در اختیار دولو قرار گرفت یعنی اینکه هیچ شرکت یا شخصی توان مقابله با او و شرکت در این مسابقه پر سود را نداشت. چرا که دربار و شخص شاه پشتیبان دولو بودند.

در زمستان ۱۳۵۱ به شاه که در حال گذراندن تعطیلات زمستانی خود در سن موریس سویس بود خبر دادند که یار غارش یعنی امیر هوشنگ دولو به جرم حمل مواد مخدر در فرودگاه ژنو به چنگ پلیس افتاده است. این امر برای شاه گران می آمد. هم به خاطر اینکه دولو از وابستگان دربار پهلوی و خدمتکار مخصوص شاه بود و هم اینکه شاه وابستگی عاطفی زیادی به وی داشت! دولو موجبات انبساط خاطر ملوکانه و تفریح شاه را فراهم می کرد. تفریحاتی که دل فرح را به درد می آورد و همین امر موجب آن می شد که داستان اختلاف فرح و دولو در کاخها و سرسراهای قصرهای خاندان پهلوی بیچد.

دولو چنان نزد شاه محبوب بود که حتی امیر اسدالله علم نیز که از دیگر نزدیکان شاه بود جرئت دور کردن وی را از دربار نداشت هر چند گاه و بی گاه در خاطراتش کنایه هایی به او می زد. بهترین وکلای اروپایی برای استخلاص دولو اجیر شدند و پولها و هدایای زیادی هزینه گردید که دولو در اسرع وقت از زندان آزاد گردد. وی آزاد شد و جلو چشم پلیس سویس با هواپیمای اختصاصی به ایران بازگردانده یا در حقیقت فراری داده شد.

این رسوایی تا مدتها نقل محافل مطبوعاتی اروپایی و خصوصاً مخالفان سلطنت پهلوی بود. دولو که قدر این نزدیکی به شاه را می دانست از موقعیت خود به نحو احسن استفاده می کرد. وی واسطه ای بود برای کار چاق کنی و جلب نظر شاه برای کسانی که دنبال منافع اقتصادی بودند. بسیاری از افراد این را می دانستند و برای فراهم کردن تسهیلات یا شروع کار که حتماً مجوز شاهانه را می خواست به دولو متوسل می شدند. دولو هم در مقابل پول هر کاری می کرد و در موقعیتهای مناسب که شاه در خوشی و سرمستی بود مجوز آنان را فراهم می کرد.

کار دولو فقط به این امر منحصر نمی شد. زد و بندهای مستقیم اقتصادی نیز برای خود می نمود. از جمله این زد و بندهای اقتصادی انحصار خاویار ایران این طلای سیاه دریای خزر بود. بعدها بسیاری از محققان به این نکته فساد انگیز دربار پهلوی در انحصاری کردن اقتصاد کشور به دست عوامل دربار اشاراتی کرده اند. بعد از شروع دهه سی که خاویار ایرانی به سوی اروپا سرازیر گشت خاویار همواره به یکی از مهمترین کالاهای صادراتی و ارزآور ملی ایران مطرح شد.

به قیمت دهه چهل شمسی سالی چندین میلیون دلار (که در آن سالها مبلغ مهمی بود) سهم صادرات این محصول بود. شرکت شیلات ایران که متولی صید و صیادی کشور بود بر صادرات این محصول و عمل آوری آن نظارت می کرد. فروش خاویار بدین گونه بود که شیلات در مزایده ای که هر چند گاه برگزار می کرد انحصار آن را به اشخاص می داد.

این کار کاملاً قانونی و طبق سلسله مقررات دولتی انجام می گرفت، ولی در پس پرده اتفاق دیگری می افتاد که جای تعجب داشت. در طول شاید دو دهه انحصار آن در اختیار دولو قرار گرفت. یعنی اینکه هیچ شرکت یا شخصی توان مقابله با او و شرکت در این مسابقه پر سود را نداشت. چرا که دربار و شخص شاه پشت دولو را داشتند. هیچ گاه نام کس دیگری غیر از دولو از صندوق مزایده بیرون نمی آمد به طوری که همان زمان نیز نام دولو و خانواده اش به نام سلطان خاویار ایران ثبت شده بود. سود خالص این مزایده به جیب دولو می رفت. و وی تنها به عنوان دلال یا واسطه، خاویار در اختیار شرکتی دیگر که وی نیز آشنا و دوستش بود ریاحی قرار می داد که در اروپا توزیع کند.

البته گاهی این دلالی در پرده خفا باقی نمی ماند و در همان سالهای دور نیز از پس پرده بیرون می افتاد. در سال ۱۳۴۵ به علت بی کفایتی و سوء استفاده دولو - ریاحی که دو عضو اصلی این بازار دغل کاری بودند بازار اروپا به شدت برای خاویار ایران تنگ شد به طوری که دهها تن از خاویار بسیار عالی ایران در انبارهای شیلات ماند و رو به فساد می رفت بدون آن که خریداری برای آن یافت شود. هویدا که دو سال بیش نبود به نخست وزیری رسیده بود برای حل مشکل خاویار ایران در اروپا و امریکا هیئتی را به سرپرستی مهندس عزت الله نعیمی راهی آنجا کرد.

نعیمی نیز در مأموریتی یک ماه و نیمه گزارشهای زیادی برای هویدا ارسال کرد. گزارشهایی که نشان دهنده زد و بندهای افتضاح آمیز و فسادآلود دو عامل انحصاری خاویار دولو - ریاحی در اروپا بود. دروغ در گفتن نوع کیفیت و درجه بندی خاویار، غل و غش در فاکتورهای فروش برای کم پرداختن مالیات تجاری از کمترین آن بود. سلسله گزارشهایی که می توانست هر شخص قدرتمندی را به زیر بکشد ولی می بینیم که تا آستانه انقلاب اسلامی دولو به این شغل اشتغال داشت و هیچ گزارشی خللی به کار وی وارد نمی کرد.

در این مقاله دو گزارش از مهندس نعیمی در این خصوص آورده شده که باهم می خوانیم:

پاریس دوشنبه ۲۸ آذر ۱۳۴۵ POWERS HOTEL جناب آقای نخست وزیر؛ راجع به بازار و اینکه برای خاویار ایران چه می شود کرد از ساعت ۹ صبح امروز بنده با فروشندگان دست اول خاویار تماس گرفتم. قرار بر این شده با حضور دو یا سه فروشنده بزرگ بعد از ظهر امروز جلسه داشته باشم و ایرادات و پیشنهادات آنها را بشنوم. متأسفانه در وسط این جلسه آقای ریاحی با کمال بی ادبی اظهار می دارند که من ریاحی از طرف شخص اعلیحضرت شاهنشاه مورد حمایت هستم و به شما اخطار می کنم که از بحث با ایشان خودداری نمایید و طوری صحبت می فرمودند که منافی با شخصیت اعلیحضرت و مملکت بوده است. من عین جملات که جواب دادم بدون یک کلمه کم و کاست به عرض می رسانم: «گفتم اعلیحضرت همایون شاهنشاه ممکن است به بعضی اشخاص اظهار لطف و مرحمت بنمایند ولی هرگز به هیچ کس به هیچ عنوان اجازه نمی فرمایند که از اسم ایشان سوء استفاده بنمایند و انگهی من کاری به کار شما ندارم». و ایشان از جلسه خارج شدند و من به مذاکره ادامه دادم. مراتب را برای استحضار عالی نوشتم و به تیمسار سپهبد خاتم هم خواهم نوشت زیرا اینها از هیچ دسیسه کوتاهی ندارند و خیلی راضی هستم زیرا در این مدت کوتاه خیلی پیشرفت کرده ام و امیدوارم بتوانم بزرگ ترین خدمت در این زمینه را به اعلیحضرت و دولت جناب عالی و از این باب به مملکت بنمایم. شما می دانید که من از بلوفها از جا در نمی روم. در گزارش آینده به عرض جناب عالی خواهم رسانید که بزرگترین نحوه سوء استفاده از خاویار چگونه به عمل می آید زیرا هنوز اطلاعات نهایی را به علت کار شکنی های ریاحی در این جلسه نتوانستم به دست بیاورم. امیدوارم در جلسه چهارشنبه تمام این اطلاعات را به دست آورده که تا در طرح نهایی راههای پیشگیری پیش بینی شود. فراموش کردم که بنویسم من نه با آقای ریاحی تماس گرفتم نه از ایشان دعوتی شده بود مسئله سوء استفاده که در این جا می شود ناخوانا تحت الشعاع قرار داده است.

با تقدیم احترام

مهندس عزت اله نعیمی

۴۵/۹/۲۸ [در حاشیه] من تا پنج روز در پاریس خواهم [ماند] امیدوارم کارهای مقدماتی در این پنج روز تمام بشود. [امضاء] نعیمی

پاریس، چهارشنبه ۳۰ آذرماه ۱۳۴۵ POWERS HOTEL

جناب آقای هویدا نخست وزیر معظم و محترم؛ این سومین گزارش مختصری است که به عرض جناب عالی می رسانم. دومین جلسه مقدماتی با حضور خریداران فرانسوی خاویار ایران امروز از ساعت ۹ الی ۵/۱۲ به پایان رسید که شرح موضوع آن بعداً به عرض خواهد رسید. کلیه خریداران در این جلسه که ۵/۳ ساعت به طول انجامید بدون احتیاطی که در طول برخورد رعایت می کردند و بنده آنها را مؤکداً امیدوار کردم که ترسی نداشته باشند. اسناد و مدارک خریداران دسته دوم را به بنده نشان دادند که همه از پرداختهایی که واسطه درجه اول آقای دولو و واسطه درجه دوم آقای ریاحی به عناوین زننده مشعر بر اینکه باید در ایران خرج بکنند دریافت نمود. شکایت داشتند که به طور دقیق وقتی حساب شد تفاوت قیمت برای هر کیلو خاویار که به نفع این دو واسطه پرداخت کرده اند متوسط آن بالغ بر ۱۰ دلار در هر کیلو می شد و برای حداقل پنجاه تن ۵۰۰۰۰۰ دلار بالغ می گردد. علاوه بر مبالغ مزبور بدون آنکه این خریداران حقیقت را بدانند اظهار داشتند که بعضی انواع خاویار درجه ۲ که ارزش آن از درجه ۲ زیاده تر و نزدیک به درجه اول می باشد حداقل تفاوت قیمت خرید از دولت و فروش به ما در حدود ۲۰ دلار در هر کیلو است که در سال در حدود ۱۵ تا ۲۰ تن از این نوع خاویار از طرف دولو ارائه می شود با آن که رسید او درجه ۲ است ولی در این

جا با یک عمل جزئی که بعداً شرح آن را جداگانه خواهم نوشت آن را تبدیل به درجه ۱ می نمایند و واسطه های ایرانی از این رهگذر حداقل ۳۰۰۰۰۰ دلار و حداکثر ۴۰۰۰۰۰ دلار مازاد دریافت می دارند. به نظر بنده این نوع خاویار درجه ۲ که با افتی در حدود ۵٪ تبدیل به درجه یک می شود خاویاری درجه ۱ است که در اثر ماندن در انبار تغییر رقم می دهد و بعداً اینجا با یک عمل جزئی به رقم ۱ تبدیل می شود. در این عمل من خاویارسازان شرکت سهامی شیلات را مقصر نمی دانم زیرا آنها در این فعل و انفعال شریک نیستند. شاید مقامات بالاتر شیلات هم به علت آن عملاً تخصصی در کار ندارند رو دست می خورند. این است که پیشنهاد می کنم فوراً موکداً دستور بدهید که از صدور خاویار رقم ۱ که در اثر ماندن به رقم ۲ تبدیل شده است همه رقم مخالفت به عمل بیاورند مگر آنکه خریدار ایرانی برای این نوع رقم ۲ یا حداکثر ۵٪ کمتر از رقم یک یا ۹۵٪ بیشتر از رقم را پرداخت بکند. اگر خریدار ایرانی دولو - ریاحی از اضافه پرداخت خودداری نمود این خاویارها را به عنوان خاویار درجه ۱ در داخل فروخت. اهمیت مسئله از لحاظ جلوگیری قاچاق رقم ۲ به جای رقم ۱ در درجه اول حائز اهمیت است. برای به دست آوردن اطلاع و نحوه کار این قسمت بنده به خانم خاویار و دو کارگر متخصص تماس گرفتم و تا به حال در حدود ۲۵۰ دلار هدیه کریسمس دادم. این را نوشتم نظر من این است بنده نمی دانم این پولها که به من می دهید خودتان می دانید امروزه کسی برای یک اطلاع کوچک اتلاف وقت آن هم در شب کریسمس مجانی عمل نمی کند. تمام بعداز ظهر امروز صرف این شد که با خریداران خاویار روسها در پاریس تماس بگیرم و موفق شدم. قرار است فردا پنجشنبه اول دی ساعت ۹ با حضور دو خریدار عمده خاویار روس در فرانسه جلسه داشته باشم. که گزارش آن بعداً تقدیم می شود. خیال می کنم بتوانم روز یکشنبه یا دوشنبه به لندن بروم و بعد از لندن به هامبورگ رفته و با اطلاعات مقدماتی که از اروپا دارم در امریکا با دست پر حرف بزنم. جناب آقای نخست وزیر، واقعاً بدبخت مامور دولت که هم باید حفظ حیثیت کند و هم با فوق العاده ناچیز دست به گریبان باشد. قربانت، محمدعلی نعیمی جلال فرهمند

منبع: ماهنامه الکترونیکی بهارستان

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۸۳۵۲/ایران-خاویار-سلطان-قاجار-دولو-هوشنگ-امیر/۲۸۳۵۲>